

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۳، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۹، صفحات ۳۱-۶۰

عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها: مطالعه موردی تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل در استان کرمانشاه

شهره کرمی و حسین آگهی*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۹/۲۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۱/۱۶

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف یافتن شکاف میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب، بر مبنای عوامل مؤثر بر موفقیت، به صورت توصیفی و پیمایشی - مقطعی، روی ۲۲۰ نفر از اعضای تعاونی‌ها انجام گرفت. اطلاعات بر اساس پرسشنامه‌ای روا و پایا جمع‌آوری شد. یافته‌های آزمون ویلکاکسون گویای تفاوت معنی‌دار میانگین بین دو وضعیت است. بنابراین، بر اساس نیاز، فراهم‌سازی زمینه ارتقای عواملی چند پیشنهاد می‌شود که به ترتیب، عبارت‌اند از: عوامل فرهنگی - اجتماعی: باور به فلسفه تعاون، ارتباط و استفاده از تجربیات تعاونی‌های دیگر، ارتقای دانش کاری، و ایجاد روحیه همکاری؛ عوامل شخصیتی: توانایی ابتکار، خطرپذیری، روحیه کارآفرینی، علاقه و انگیزه کار تولیدی، و انعطاف‌پذیری؛ عوامل آموزشی: مهارت‌های ارتباطی کارآفرینی، عوامل فنی، نحوه همکاری، آشنایی با اصول تعاونی، کارورزی، اطلاع‌رسانی فناوری‌ها، و اطلاع‌رسانی مهندسان؛ عوامل مدیریتی: مدیریت تولید و بازاریابی، توسعه منابع انسانی، پاسخ‌گویی مدیر، مدیریت تهدیدها - فرصت‌ها، توجه به نظرات جامعه، مهارت، تجربه و تحصیلات مدیرعامل، سازمان‌دهی، و اقتدار؛ و عوامل اقتصادی: سرمایه‌گذاری بلندمدت، بازاریابی مناسب، تسهیل بهره‌مندی اعتبارات، و مشارکت اقتصادی.

* به ترتیب، نویسنده مسئول و دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی (Shohrhkarami@yahoo.com)؛ و دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی کرمانشاه.

کلیدواژه‌ها: *تعاونی‌های تولیدی/ موفقیت تعاونی‌ها/ نیازسنجی/ مطالعه موردی/ کرمانشاه (استان).*

* * *

مقدمه

بر اساس افق چشم‌انداز توسعه ۱۴۰۴، باید ایران در جایگاه نخست علمی، اقتصادی و فناوری در میان کشورهای منطقه قرار گیرد. از آنجا که تعاونی‌ها از الگوهای موفق اقتصادی- اجتماعی مطرح در جهان به‌شمار می‌روند که توانایی قرار گرفتن در خدمت توسعه پایدار روستایی و برقراری عدالت را دارند، و با تأملی بر این نکته که دستیابی بدین هدف متعالی تنها با تلاش انسان‌ها و ارتقای سرمایه‌های انسانی و اجتماعی امکان‌پذیر خواهد بود، لازم است که زمینه ارتقای سرمایه‌های انسانی و اجتماعی در تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل (گلخانه‌ای)، در بین نیروهای مولد جوامع روستایی، در قالب یکی از بسترهای مهم توسعه و اشتغال پایدار روستایی فراهم شود. یکی از زمینه‌های ارتقا نیازسنجی^(۱) است. بنا به تعریف کافمن^(۲)، نیاز در قلمروی حاکی از نوعی شکاف واقع است که در آن، وضعیت موجود^(۳) با وضعیت مورد نظر^(۴) فاصله دارد. پژوهش حاضر به بررسی وضعیت موجود و یافتن اختلاف و شکاف آن با وضعیت مورد نظر در تعاونی‌های تولیدی بر اساس عوامل مؤثر بر موفقیت آنها می‌پردازد، که در راستای ارتقا و بهبود اساسی‌ترین ارکان پایداری در این تشکل‌ها به‌مثابه بستر مهم توسعه روستایی گامی مؤثر به‌شمار می‌رود. همچنین، در ادامه پژوهش، میزان نیاز این تشکل‌ها به ارتقا و بهبود عوامل مؤثر بر موفقیت آنها مشخص می‌شود؛ و سرانجام، با بررسی زمینه‌های مرتبط برای آنها، شرایطی فراهم می‌شود که این مؤسسات مردمی موفق بتوانند در آینده، در رسیدن به اهداف خود، دولت و جامعه سودمندتر و مؤثرتر از گذشته عمل کنند.

پیشینه نظری

دلایل استقبال از تعاونی‌های تولیدی (گلخانه‌ای)

عدم اشتغال کافی، افزایش روزافزون جمعیت و پیدایش بحران‌های غیرمترقبه همچون خشکسالی، از یک سو، روستاییان و از سوی دیگر، جامعه را برای تولید محصولات مورد نیاز با مشکلات عدیده روبه‌رو می‌سازد؛ از این‌رو، با توجه به محدودیت منابع طبیعی، که هر روزه نیز از میزان آنها کاسته می‌شود، متولیان امر به دنبال راهکارهایی نوین برای تولید حداکثر از منابع حداقل بودند. در این راستا، احداث گلخانه‌ها برای تولید محصولات خارج از فصل به‌مثابه یک راه حل در سراسر جهان و از جمله ایران گسترش یافته است. شفيعی و پورجوپاری (۱۳۸۵) اذعان داشته‌اند که در سال‌های اخیر، به‌منظور استفاده بهینه از منابع آب و خاک و نیز بهره‌گیری از قطعات کوچک و امکانات موجود در روستاها و حاشیه شهرهای پرجمعیت که از زمین و آب کافی بی‌بهره‌اند، تعاونی‌های تولیدی (گلخانه‌ای) به‌شدت در حال گسترش است. زیاد بودن عملکرد در واحد سطح، کم بودن آب مورد نیاز آبیاری نسبت به تولید در فضای باز، و افزایش نیاز بازار به گل و گیاهان زینتی، سبزی و صیفی‌جات خارج از فصل نیز از دیگر دلایل این روش تولید و تبدیل آن به بخشی پرسود در کشاورزی است.

اهمیت تعاونی‌های تولیدی در اجرای برنامه‌های توسعه روستایی

پویش (۱۳۸۴) معتقد است که تعاونی‌ها به دو دلیل برای اجرای برنامه‌های توسعه در کشورهای جهان سوم مناسب‌اند؛ یکی آنکه با گردآوری پس‌اندازهای اندک مردم، حمایت‌های مالی دولت، سرمایه‌گذاری، تولید، و آموزش اعضا، به ارتقای بهره‌وری نیروی انسانی کمک می‌کنند و موجبات افزایش تولید، اشتغال و رشد اقتصادی جامعه را فراهم می‌سازند، و دیگر آنکه رویکردهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی خاص تعاونی‌ها، که الهام گرفته از اصول و ارزش‌های تعاون است، سبب توسعه سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و نیز رفع تبعیض و بی‌عدالتی‌ها در جوامع می‌شود. طالب (۱۳۸۷)

نیز بیان می‌کند که تعاون بزرگ‌ترین تأمین‌کننده منافع و مؤثرترین نظامی است که می‌توان در مقابل نظام عدم تحرک و جمود ارائه کرد. تعاون بر این باور و مروج آن است که دولت باید افراد انسانی را کنترل و بر آنها حکومت کند، اما این افراد انسانی می‌توانند و باید در زمینه تولید ثروت و رفع نیازمندی‌های اقتصادی خود مشارکت، نظارت و مراقبت داشته باشند. همچنین، عباسی (۱۳۸۸) بر این باور است که بخش تعاون می‌تواند با ایجاد و توسعه کارآفرینی، در راستای ایجاد فضای مناسب برای افزایش منابع ملی، کاهش نرخ بیکاری، تعادل ساختاری و توسعه روستاها، گامی مثبت بردارد. کانتورو (Kuntoro, 2006) نیز معتقد است که تعاونی‌ها فرصت‌هایی را به کشاورزان می‌دهند که واحدهای کوچک تجاری خود را بهبود بخشند. همچنین، انصاری (۱۳۸۰) بر این باور است که برپایی تعاونی‌ها در دنیای امروز از ضرورت‌های تجاری شدن است تا از این رهگذر، با مدیریتی انعطاف‌پذیر و همگرا در اقتصاد جهانی، بتوان در بازار رقابتی، محصول مناسب را با قیمتی مناسب عرضه کرد. به عقیده ناسون و همکاران (Knudson et al., 2004)، باید توسعه محصولات نوآورانه و کسب و کار جدید در کشاورزی یک اولویت اساسی در سیاست‌گذاری‌ها باشد، و ایجاد بازارهای جدید و روند رو به رشد نوآوری در محصولات نیز همین ضرورت را ایجاب می‌کند. بنابراین، با ایجاد و ارتقای تعاونی‌های تولیدی، می‌توان در راستای توسعه و گسترش محصولات نوآورانه و کسب و کار جدید در روستاها و پیشبرد برنامه‌های توسعه روستایی اقدام کرد.

تأثیر تعاونی‌های تولیدی (گلخانه‌ای) بر توسعه روستاهای استان کرمانشاه

در حال حاضر، گلخانه‌های استان کرمانشاه، در سطحی برابر با ۳۴ هکتار، بیشتر به کشت صیفی‌جات و گل‌های شاخه‌بریده و زینتی اختصاص دارند. استان کرمانشاه به دلایل متعدد همچون افزایش روزافزون جمعیت، عدم اشتغال کافی و شرایط خاص آب و هوایی و نیز محدودیت‌های منابع آبی، از جمله استان‌هایی است که به‌منظور فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه روستایی، نیاز به تجدیدنظر اساسی در ساختار نظام کشت

دارند؛ در این راستا، توسعه کشت محصولات خارج از فصل (گلخانه‌ای) در قالب تعاونی‌ها را می‌توان راهکاری مناسب دانست. در توسعه روستاهای استان کرمانشاه، تعاونی‌های تولیدی (گلخانه‌ای) از جنبه‌های زیر اهمیت دارند:

- توسعه کارآفرینی و فراهم‌سازی زمینه اشتغال گروهی از افراد بیکار جوامع روستایی؛
- نقش ویژه محصولات خارج از فصل در استفاده بهینه از منابع آب و خاک در روستاها؛
- مقابله با بحران‌های ناگهانی نظیر خشکسالی؛ و
- نقش ممتاز محصولات خارج از فصل در پیشبرد توسعه صادرات غیرنفتی کشور.

عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها

از دیدگاه شیرانی (۱۳۶۸)، نظام شهیدی و علی‌زاده اقدم (۱۳۷۸)، و اقتداری (۱۳۸۲)، باید هر سازمان اقتصادی-اجتماعی و از آن جمله تعاونی‌ها برای موفقیت و بهبود کارکرد خود برنامه‌ریزی کنند. تعاونی‌ها نهادهایی اقتصادی-اجتماعی‌اند که در آنها، اعضا نقشی مهم در تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و تعیین راهبرد دارند و از این‌رو، جلب مشارکت و تقویت روحیه تعاون و همکاری در آنها تأثیر فراوان در موفقیت دارد. بدین ترتیب، از شرایط لازم برای موفقیت تعاونی‌ها دستیابی به الگوها، شیوه‌ها و دستورها، و نگرش‌هایی است که تمام زمینه‌های لازم و ممکن را برای برآوردن نیازهای مادی و معنوی اعضا فراهم سازند. همان‌گونه که در کتاب «اصول و رویکردهای تعاون در قرن بیست و یکم» نیز عنوان شده، تشکیل تعاونی‌ها نیازمند طراحی دقیق، سرمایه‌گذاری منطقی و مدیریت تخصصی است، و موفقیت به شالوده‌ای بستگی دارد که در خلال تشکیل تعاونی شکل می‌گیرد و برای برخورداری از یک فعالیت اقتصادی موفق، نمی‌توان یک شبه ره صدساله را پیمود. بنابراین، برای هدایت و اجرای روند توسعه، لازم است اعضای تعاونی‌ها دارای ویژگی‌هایی باشند، که از آن جمله‌اند: اراده و عزم راسخ برای موفقیت، اشتیاق و علاقه و سخت‌کوشی در کار، توانایی انجام کار گروهی، انعطاف‌پذیری، مهارت‌های مفید ارتباطی، مهارت‌های تصمیم‌گیری، توانایی هماهنگی و سازمان‌دهی منابع، تجربه مدیریتی و کاری، مهارت و تجربه مدیریت مالی،

و اطلاعات و دانش کافی در رابطه با کار (وزارت تعاون، ۱۳۸۵ الف). همچنین برخورداری اعضای تعاونی‌ها از ویژگی‌هایی مانند درک نیازهای دیگران (اعضا، کارکنان و مشتریان)، تمایل به سرمایه‌گذاری بلندمدت، تمایل به مشارکت و یادگیری، و تمایل به ارتقا و پیشرفت دانش شخصی ضروری شمرده شده است (وزارت تعاون، ۱۳۸۵ ب). مرادنژادی و همکاران (۱۳۸۶ ب)، سازه‌های مؤثر در توسعه کارآفرینی در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای ایران را عبارت از سازه‌های روان‌شناختی کارآفرینان و علاقه به کار کشاورزی می‌دانند. بی‌ور (Beaver, 2002) و هاردا (Harda, 2003) انگیزه شخصی، تجربه فرد، مدرک تحصیلی و دانش شغلی را از جمله عوامل مؤثر در موفقیت شغلی می‌دانند. شعبانعلی‌فمی و همکاران (۱۳۸۵) عمده‌ترین سازه‌های موفقیت تعاونی‌ها را عوامل روان‌شناختی و انگیزشی، محیط توانمندساز و توانایی‌های مدیریتی و ارتباطی، و توانمندی‌های بازاریابی و بازاریارسانی فرآورده‌ها ذکر کرده‌اند. اما رابرتسون و همکاران (Robertson et al., 2003) از عوامل تأثیرگذار بر عدم موفقیت کاری، به عواملی مانند عدم آگاهی و مهارت‌های لازم و فقدان انگیزه اشاره می‌کنند. به اعتقاد مرادنژادی و همکاران (۱۳۸۶ الف)، در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای ایران، آموزش و بهسازی دانش پیشین مهارتی و اطلاعاتی در رفع موانع توسعه کارآفرینی نقشی به‌سزا دارد. اردمن و کواتز (Erdman and Coates, 2005) عواملی مانند مهارت در کار و نیز کسب آموزش‌های لازم و مورد نیاز در رابطه با کار را در موفقیت کاری مؤثر دانسته‌اند. کیلسی (Kelsey, 2008) نشان می‌دهد که برگزاری کارگاه‌های آموزشی در راستای ارائه خدمات ترویجی به تعاونی‌ها در قالب بخشی از این حرفه است که نتیجه آن افزایش مهارت‌ها و خودکارآمدی است و می‌توان آن را به نردبان توسعه تشبیه کرد. استالدر و همکاران (Stalder et al., 2008) عنوان می‌کنند که تأمین نیازهای آموزشی پیچیده در صنایع نوین کشاورزی بیش از پیش لازم و پیش‌نیاز پیشرفت در تعاونی‌هاست. مرادنژادی و همکاران (۱۳۸۷)، در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای ایران، به عامل اقتصادی به‌مثابه سازه‌های محیطی تأثیرگذار بر موفقیت اشاره می‌کنند. طالب (۱۳۸۷) بر این باور است که موفقیت تعاونی‌ها در گرو توجه به چهار سازه بنیادی

است: تلاش اقتصادی برای تأمین نیازها، توسعه همکاری‌های اقتصادی در سطح ملی و بین‌المللی، ارتقای مشارکت دموکراتیک، آزادانه و داوطلبانه اعضا، و بهبود سطح پذیرش مسئولیت اجتماعی در بین اعضا. امینی و رمضانی (۱۳۸۵)، در شرکت‌های تعاونی مرغداران استان‌های مازندران و گلستان، به ترتیب، شناخت اعضا، مشارکت اعضا، میزان انتفاع اعضا از تعاونی، و مهارت‌های مدیران را دارای بیشترین تأثیر بر موفقیت می‌دانند؛ همچنین، میزان موفقیت تعاونی‌ها با عواملی همچون میزان بهره‌مندی اعضا از آموزش، مشارکت اعضا، مهارت فنی و تخصصی هیئت مدیره، و شناخت اعضا از اصول تعاون، در ارتباط است. امینی و همکاران (Amini et al., 2008) در شرکت‌های تعاونی مرغداران استان‌های غربی ایران، مهارت فنی مدیران، توجه به برنامه‌های آموزشی، کیفیت ارائه برنامه‌های آموزشی، میزان مشارکت اعضا، و مهارت مدیریت روابط بین فردی در تعاونی‌ها را از عوامل دارای بیشترین اهمیت در موفقیت آنها می‌دانند. بروینیس و همکاران (Bruynis et al., 2001) عواملی چون شیوه مدیریت، کیفیت مدیریت، رابطه با مشتریان، و علاقه‌مندی اعضا را در ارتقای تعاونی‌ها مؤثر می‌دانند. سرسختی عراقی (۱۳۷۴)، در تعاونی‌های صیادی، عوامل فردی سواد و تجربه قبلی مدیرعامل و پنداشت مدیرعامل از اقتدار بر وضعیت عملکرد تعاونی‌ها را مثبت می‌داند. هورنادی و بانکر (Hornaday and Bunker 1970) ادامه کار پس از شروع فعالیت تا زمان حداقل پنج سال بعد و سعی در توسعه واحد کارآفرین به صورت واحدی سودآور را از عوامل تأثیرگذار در موفقیت فعالیت‌های کارآفرینی قلمداد می‌کنند. چوپانی (۱۳۷۷) بر این باور است که موفقیت تعاونی‌ها به بهبود توانایی و ظرفیت متقابل اعضای تعاونی برای ارتباط و تعامل با دیگران بستگی دارد. تیمونز (Timmons, 1987) خلاقیت و نوآوری را عواملی مؤثر در موفقیت فعالیت‌های کارآفرینی می‌داند. مقیمی و زالی (۱۳۷۹) بر این باورند که عواملی چون فقدان روحیه خطرپذیری، نبود انگیزه موفقیت در کارکنان و فقدان بازاریابی و فروش از موانع کارآفرینی است. به عقیده رودریگز (Rodriguez, 2003)، آموزش ناکافی و عدم آموزش‌های تخصصی از موانع بسیار مهم در موفقیت تعاونی‌هاست. محققانی چون بروینیس و همکاران

(Bruynis et al., 2001)، آقاجانی ورزنه (۱۳۸۰)، امینی و صفری شالی (۱۳۸۱)، و رضانی و امینی (Ramezani and Amini, 2007) نیز بر آموزش به مثابه یکی از عوامل مؤثر در موفقیت تعاونی‌ها تأکید کرده‌اند.

هدف پژوهش

هدف کلی پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی (محصولات خارج از فصل) استان کرمانشاه بوده است. (گفتنی است در این متن هر جا سخن از تعاونی‌های تولیدی به میان می‌آید، منظور تعاونی‌های تولیدی محصولات خارج از فصل است). بدین منظور، دستیابی به اهداف اختصاصی زیر تعریف شده است:

الف- سنجش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در عوامل زیر به لحاظ تأثیرگذاری بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها:

- ۱- عوامل فرهنگی-اجتماعی؛
- ۲- عوامل شخصیتی؛
- ۳- عوامل آموزشی؛
- ۴- عوامل مدیریتی؛ و
- ۵- عوامل اقتصادی.

ب- بررسی شکاف و فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در هر کدام از عوامل یادشده.

ج- ارائه راهکارهای عملی و مؤثر برای برون‌رفت از وضعیت موجود و دستیابی به وضعیت مطلوب.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع نیازسنجی «با رویکرد اختلافی» و از نظر روش پژوهش، توصیفی و پیمایشی-مقطعی است. طبق نظر فتحی و اجارگاه (۱۳۸۲)، نیازسنجی با رویکرد اختلافی مبتنی بر تعریف نیاز به صورت فاصله میان وضعیت‌های موجود و مطلوب است و فرایند نیازسنجی به اندازه‌گیری تفاوت بین وضعیت ایده‌آل و وضعیت

موجود محدود می‌شود؛ به دیگر سخن، از این منظر، می‌توان به کمک گروه نیازسنجی و با استفاده از دیدگاه‌های افراد مورد مطالعه، به سنجش این‌گونه اختلاف‌ها پرداخت. جامعه آماری تحقیق ۵۳۰ عضو ۷۴ واحد تعاونی‌های تولیدی (محصولات خارج از فصل) استان کرمانشاه است؛ و نمونه آماری دربرگیرنده ۲۲۰ تن از اعضای این تعاونی‌ها در روستاهای شهرستان‌های کرمانشاه، گیلان غرب، سرپل ذهاب، قصرشیرین، اسلام‌آباد، صحنه، هرسین، روانسر، کنگاور و سنقر واقع در استان کرمانشاه است که بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند، بدین ترتیب که ابتدا واحدهای تعاونی‌های تولیدی در گروه‌هایی بر اساس شهرستان طبقه‌بندی شدند تا همه شهرستان‌ها در نمونه آماری وجود داشته باشند؛ سپس، در مرحله دوم، به روش تصادفی و مطابق جدول کرجسی و مورگان^(۵)، از هر طبقه (شهرستان) حجم نمونه تعیین و انتخاب شد. جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه شامل ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و پرسش‌هایی با طیف لیکرت^(۶) در دو بخش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب به‌منظور نیازسنجی در رابطه با عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها صورت گرفت.

روایی پرسشنامه از سوی اساتید و کارشناسان تعاون تأیید، و پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ محاسبه شد و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷ به‌دست آمد. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط اعضا، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS بهره گرفته شد. همچنین، به‌منظور توصیف داده‌ها، از درصد، میانگین و انحراف معیار و برای مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب، از آزمون ویلکاکسون^(۷) استفاده شد؛ شکاف و فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب نیز از طریق نمودار نشان داده شده است.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های فردی

بر اساس نتایج پرسشنامه‌ها، سطح تحصیلات اعضای تعاونی‌ها این‌گونه است: ۵ درصد بی‌سواد، ۱۷/۲ درصد ابتدایی، ۲۲/۳ درصد راهنمایی، ۳۱/۸ درصد دیپلم، ۱۵/۵ درصد فوق‌دیپلم،

و ۸/۲ درصد لیسانس و بالاتر. از نظر افراد تحت سرپرستی، ۳۵/۵ درصد اعضا با بیشترین فراوانی در طبقه ۴-۶ نفر و به ترتیب، ۲۵/۹ درصد در طبقه ۷-۹ نفر، ۲۵ درصد در طبقه ۱-۳ نفر، و ۱۳/۶ درصد در طبقه بالاتر از ۹ نفر جای می‌گیرند. از نظر سن، میانگین سن اعضا ۳۷ سال بوده، که جوان‌ترین فرد ۱۷ ساله و مسن‌ترین فرد ۶۲ ساله است. از نظر جنسیت، ۷۴/۵ درصد اعضا را مردان و ۲۵/۵ درصد آنها را زنان تشکیل می‌دهند. از نظر وضعیت تأهل، ۷۹/۱ درصد اعضا متأهل و ۲۰/۹ آنها مجردند. از نظر نوع عضویت، ۵۱/۸ درصد با بیشترین فراوانی عضو عادی، ۲۵/۹ درصد هیئت مدیره، و ۲۲/۳ درصد مدیرعامل بوده‌اند.

ویژگی‌های حرفه‌ای

بر اساس نتایج پرسشنامه‌ها، از نظر سابقه عضویت، ۴۳/۶ درصد از اعضا با بیشترین فراوانی در طبقه ۷-۵ سال قرار دارند و به ترتیب، ۱۷/۳ درصد در طبقه ۴-۲ سال، ۱۶/۸ درصد در طبقه ۱۰-۸ سال، ۱۰/۹ درصد در طبقه بالاتر از ۱۰ سال، و ۱۰/۱ درصد در طبقه کمتر از ۲ سال جای می‌گیرند. از نظر سابقه کشت، ۳۱/۸ درصد از اعضا با بیشترین فراوانی سابقه کشت غلات را دارند و به ترتیب، ۲۴/۱ درصد سابقه کشت هیچ نوع محصولی را نداشته، ۲۱/۸ درصد سابقه کشت صیفی‌جات، ۱۵ درصد سابقه کشت سبزیجات، و ۶/۴ درصد سابقه کشت محصولات باغی را دارند.

در جدول ۱، مقایسه توزیع فراوانی وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عوامل مؤثر بر موفقیت از دیدگاه اعضای تعاونی‌های تولیدی استان کرمانشاه ارائه شده که بر اساس بیشترین میانگین و کمترین انحراف معیار در وضعیت مطلوب است.

جدول ۱- توزیع فراوانی وضعیت موجود و وضعیت مطلوب عوامل مؤثر بر موفقیت از دیدگاه اعضای تعاونی‌های تولیدی استان کرمانشاه (n=۲۲۰)

ردیف	وضعیت موجود		گویه‌ها	وضعیت مطلوب	
	میانگین	انحراف معیار		میانگین	انحراف معیار
۱- برقراری روابط و همکاری	۳/۹۱	۰/۹۲۰	مشارکت فعال اعضا در تعاونی	۴/۴۹	۰/۵۹۲
	۳/۸۲	۰/۹۱۳	ایجاد روحیه همکاری بین اعضا	۴/۴۹	۰/۶۰۸
	۳/۲۴	۰/۸۹۶	تمایل اعضا به ارتقای دانش کاری	۴/۲۷	۰/۷۵۷
	۲/۱۴	۰/۹۶۸	اعتقاد و باور اعضا به فلسفه تعاون	۴/۱۵	۰/۷۶۸
	۲/۲۴	۱/۰۸۸	ارتباط با تعاونی‌های دیگر	۴/۱۳	۰/۷۲۵
۲- شخصیتی	۲/۳۰	۱/۱۵۵	استفاده از تجربیات تعاونی‌های دیگر	۴/۰۹	۰/۸۶۲
	۳/۴۳	۰/۹۵۰	وجود روحیه کارآفرینی	۴/۵۵	۰/۵۳۳
	۳/۴۲	۰/۹۸۲	علاقه به کار تولیدی	۴/۴۸	۰/۵۶۹
	۳/۳۴	۰/۹۴۲	انگیزه برای کار تولیدی	۴/۳۲	۰/۶۸۹
	۲/۲۳	۰/۹۳۷	توانایی ابتکار و نوآوری	۴/۱۵	۰/۸۰۰
۳- مدیریتی	۳/۴۱	۰/۹۷۷	وجود روحیه انعطاف‌پذیر در کار	۴/۰۶	۰/۸۴۹
	۲/۴۳	۰/۸۵۵	خطرپذیری	۴/۰۹	۰/۸۲۴
	۳/۰۱	۰/۸۴۹	مهارت و تخصص مدیر	۴/۶۳	۰/۵۰۰
	۳/۱۱	۰/۹۴۵	تجربه قبلی مدیر	۴/۵۷	۰/۶۱۱
	۲/۴۳	۱/۰۰۱	اهمیت به توسعه منابع انسانی	۴/۵۷	۰/۵۲۲
	۲/۴۱	۰/۸۵۱	پاسخ‌گویی مدیر به اعضای تعاونی	۴/۵۰	۰/۶۹۲
	۲/۳۳	۱/۱۵۵	ارتباط مناسب بین تولید و بازاریابی	۴/۴۹	۰/۶۵۱
	۳/۴۲	۰/۹۷۲	سازمان‌دهی مناسب اعضا	۴/۳۹	۰/۵۹۹
	۲/۳۴	۱/۱۲۳	توجه به نظرات جامعه	۴/۳۷	۰/۶۲۵
	۳/۶۱	۰/۷۳۰	اقتدار مدیرعامل	۴/۳۴	۰/۶۱۸
۴- آموزشی	۲/۱۴	۰/۸۸۰	توانایی مدیریت تهدیدها و فرصت‌ها	۴/۱۱	۰/۷۹۴
	۳/۰۴	۰/۸۱۲	تحصیلات مدیرعامل	۴/۱۲	۰/۸۵۳
	۲/۲۳	۰/۹۶۳	دوره‌های آموزشی مهارت‌های کارآفرینی	۴/۶۴	۰/۴۹۹
	۲/۱۱	۰/۸۷۷	دوره‌های آموزشی مهارت‌های ارتباطی	۴/۶۳	۰/۵۰۰
	۲/۱۴	۰/۹۳۸	بهره‌مندی از دوره‌های آموزش فنی	۴/۵۸	۰/۵۷۹
	۲/۲۳	۰/۹۵۷	دوره‌های آموزشی نحوه همکاری	۴/۴۹	۰/۶۴۴
	۲/۲۲	۰/۹۴۰	آشنایی اعضا با اصول تعاونی	۴/۰۶	۰/۸۰۵
	۲/۶۲	۰/۷۷۶	شرکت در دوره‌های کارورزی	۴/۰۴	۱/۰۳۵
	۲/۴۱	۰/۹۰۵	اطلاع‌رسانی فناوری‌ها و نوآوری‌ها	۳/۹۷	۰/۹۷۹
	۲/۸۳	۰/۹۱۳	کمک و اطلاع‌رسانی مهندسان کشاورزی	۳/۹۶	۰/۹۷۳
۵- اقتصادی	۲/۳۱	۰/۹۴۶	اهمیت به سرمایه‌گذاری بلندمدت	۴/۷۰	۰/۴۸۸
	۲/۷۲	۰/۹۲۲	بازاریابی مناسب محصولات	۴/۶۵	۰/۴۸۷
	۲/۵۴	۰/۷۹۶	بهره‌مندی از اعتبارات و تسهیلات دولتی	۴/۳۵	۰/۸۰۱
	۳/۳۲	۰/۸۸۰	مشارکت اقتصادی اعضا	۴/۲۸	۰/۸۱۲

منبع: یافته‌های پژوهش طیف لیکرت: ۱= بسیار کم؛ ۲= کم؛ ۳= متوسط؛ ۴= زیاد؛ ۵= بسیار زیاد

بحث و نتایج

پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت موجود و وضعیت مطلوب بر اساس عوامل مؤثر بر موفقیت از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها انجام گرفت تا از این رهگذر، میزان نیاز تعاونی‌ها مشخص شود و در تدوین و بهسازی برنامه‌های لازم برای ارتقا و بهبود تعاونی‌های تولیدی به‌مثابه یکی از بسترهای مهم توسعه روستایی مد نظر قرار گیرد. بنابراین، هر کدام از اهداف اختصاصی زیر به ترتیب مورد بحث قرار گرفته است:

هدف «الف-۱»: سنجش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در زمینه عوامل فرهنگی-اجتماعی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی، از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها. در جدول ۱، در قسمت عوامل فرهنگی-اجتماعی، از دیدگاه ۸۹/۹ درصد اعضا، مشارکت اعضا در تصمیم‌گیری‌ها با میانگینی معادل ۴/۴۹ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۹۱ در حد متوسط تا زیاد ارزیابی شده است. به نظر ۸۹/۹ درصد اعضا، ایجاد روحیه همکاری در میان اعضا با میانگینی معادل ۴/۴۹، در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۸۲ در حد متوسط تا زیاد ارزیابی شده است. از دیدگاه ۸۵/۴ درصد اعضا، تمایل اعضا به ارتقای دانش کاری با میانگینی معادل ۴/۲۷ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۲۴ در حد متوسط برآورد شده است. از دیدگاه ۸۳ درصد اعضا، اعتقاد و باور اعضا به فلسفه تعاون با میانگینی معادل ۴/۱۵ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۱۴ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۲/۶ درصد اعضا، ارتباط و تعامل با تعاونی‌های دیگر با میانگینی معادل ۴/۱۳ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۲۴ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۱/۸ درصد اعضا، بهره بردن از تجارب تعاونی‌های دیگر با میانگینی معادل ۴/۰۹ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۳۰ در حد کم ارزیابی شده است.

هدف «الف-۲»: سنجش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در زمینه عوامل شخصیتی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی، از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها.

در جدول ۱، در قسمت عوامل شخصیتی، از دیدگاه ۹۱ درصد اعضا، وجود روحیه کارآفرینی با میانگینی معادل ۴/۵۵ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۴۳ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۹/۶ درصد اعضا، علاقه به کار تولیدی با میانگینی برابر با ۴/۴۸ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی برابر با ۳/۴۲ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۶/۴ درصد اعضا، انگیزه برای کار تولیدی با میانگینی معادل ۴/۳۲ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۳۴ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۳ درصد اعضا، توانایی ابتکار و نوآوری با میانگینی معادل ۴/۱۵ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۲۳ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۱/۸ درصد اعضا، انعطاف‌پذیری با میانگینی معادل ۴/۰۹ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۴۱ در حد متوسط ارزیابی شده است. به نظر ۸۱/۲ درصد اعضا، خطرپذیری با میانگینی معادل ۴/۰۶ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۴۳ در حد کم ارزیابی شده است.

هدف «الف-۳»: سنجش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در زمینه عوامل مدیریتی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی، از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها.

در جدول ۱، در قسمت عوامل مدیریتی، به زعم ۹۲/۶ درصد اعضا، مهارت و تخصص مدیر با میانگینی معادل ۴/۳۶ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۰۱ در حد متوسط ارزیابی شده است. به نظر ۹۱/۴ درصد اعضا، تجربه قبلی مدیر با میانگینی برابر با ۴/۵۷ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با

میانگینی برابر با ۳/۱۱ در حد متوسط ارزیابی شده است. به زعم ۹۱/۴ درصد اعضا، اهمیت به توسعه منابع انسانی با میانگینی معادل ۴/۵۷ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۴۳ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۹۰ درصد اعضا، پاسخ‌گویی مدیر به اعضای تعاونی با میانگینی برابر با ۴/۵۰ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی برابر با ۲/۴۱ در حد کم ارزیابی شده است. به زعم ۸۹/۸ درصد اعضا، برقراری ارتباط مناسب میان تولید و بازاریابی با میانگینی معادل ۴/۴۹ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۳۳ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۷/۸ درصد اعضا، سازمان‌دهی مناسب اعضا با میانگینی معادل ۴/۳۹ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی برابر با ۳/۴۲ در حد متوسط ارزیابی شده است. به زعم ۸۷/۴ درصد اعضا، توجه به نظرات جامعه با میانگینی معادل ۴/۳۷ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۳۴ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۶/۸ درصد اعضا، اقتدار مدیرعامل با میانگینی معادل ۴/۳۴ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۶۱ در حد متوسط تا زیاد ارزیابی شده است. به زعم ۸۳/۸ درصد اعضا، توانایی مدیریت تهدیدها و فرصت‌ها با میانگینی معادل ۴/۱۹ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۱۴ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۲/۶ درصد اعضا، تحصیلات مدیرعامل با میانگینی معادل ۴/۱۳ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۳/۰۴ در حد متوسط ارزیابی شده است.

هدف «الف-۴»: سنجش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در زمینه عوامل آموزشی

مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی، از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها.

در جدول ۱، در قسمت عوامل آموزشی، به زعم ۹۲/۸ درصد اعضا، بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی مهارت‌های کارآفرینی با میانگینی معادل ۴/۴۶ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۲۳ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۹۲/۶ درصد اعضا، بهره‌مندی از دوره‌های آموزش مهارت‌های ارتباطی با میانگینی برابر با ۴/۶۳ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی برابر با ۲/۱۱ در حد کم ارزیابی شده است. به زعم ۹۱/۶ درصد اعضا، بهره‌مندی از دوره‌های آموزش فنی با میانگینی معادل ۴/۵۸ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۱۴ در حد کم ارزیابی شده است. به زعم ۸۹/۸ درصد اعضا، بهره‌مندی از دوره‌های آموزشی نحوه همکاری با میانگینی معادل ۴/۴۹ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۲۳ در حد متوسط ارزیابی شده است. به نظر ۸۱/۲ درصد اعضا، آشنایی اعضا با اصول تعاونی با میانگینی معادل ۴/۰۶ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۲۲ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۸۰/۸ درصد اعضا، شرکت در دوره‌های کارورزی با میانگینی معادل ۴/۰۴ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۶۲ در حد کم تا متوسط ارزیابی شده است. به زعم ۷۹/۴ درصد اعضا، کمک و اطلاع‌رسانی مهندسان کشاورزی با میانگینی معادل ۳/۹۷ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۴۱ در حد متوسط ارزیابی شده است. به نظر ۷۹/۲ درصد اعضا، اطلاع‌رسانی در رابطه با فناوری‌ها و نوآوری‌ها با میانگینی معادل ۳/۹۶ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل ۲/۸۳ در حد کم تا متوسط ارزیابی شده است.

هدف «الف-۵»: سنجش وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در زمینه عوامل اقتصادی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی، از دیدگاه اعضای تعاونی‌ها.

در جدول ۱، در قسمت عوامل اقتصادی، به زعم ۹۴ درصد اعضا، اهمیت به سرمایه‌گذاری بلندمدت با میانگینی معادل $4/70$ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل $2/31$ در حد کم ارزیابی شده است. به نظر ۹۳ درصد اعضا، بازاریابی مناسب محصولات با میانگینی برابر با $4/65$ در حد زیاد تا بسیار زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی برابر با $2/72$ در حد کم تا متوسط ارزیابی شده است. به زعم ۸۷ درصد اعضا، بهره‌مندی از اعتبارات و تسهیلات دولتی با میانگینی معادل $4/35$ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی معادل $2/54$ در حد متوسط ارزیابی شده است. به زعم $85/6$ درصد اعضا، مشارکت اقتصادی اعضا با میانگینی برابر با $4/28$ در حد زیاد در موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است، در حالی که وضعیت موجود با میانگینی برابر با $3/32$ در حد متوسط ارزیابی شده است.

هدف «ب»: بررسی شکاف و فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب در مورد هر کدام از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی.

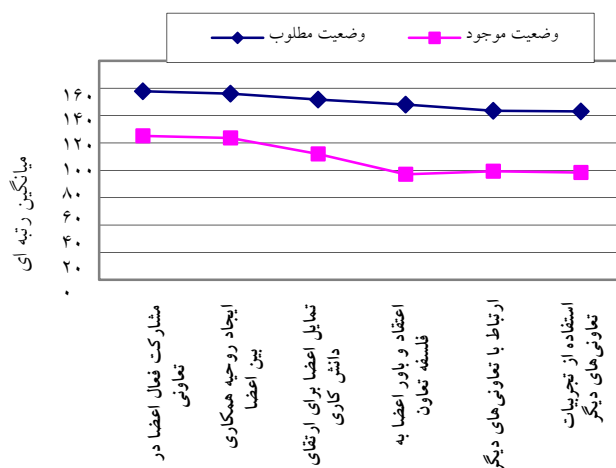
در جدول ۲، مقایسه میانگین رتبه‌ای وضعیت مطلوب هر کدام از عوامل مؤثر بر موفقیت با وضعیت موجود با استفاده از آزمون ویلکاکسون آمده است؛ همچنین، در نمودارهای ۱ تا ۵ نیز میانگین دو سطح وضعیت موجود و وضعیت مطلوب هر کدام از این عوامل مقایسه شده است.

جدول ۲- مقایسه میانگین رتبه‌های وضعیت موجود عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها با وضعیت مطلوب (با استفاده از آزمون ویلکاکسون)

رتبه	گویه‌ها	میانگین رتبه‌های		سطح معنی داری
		وضعیت موجود	وضعیت مطلوب	
توسعه و ارتقاء	مشارکت فعال اعضا در تعاونی	۱۰۵/۱۷	۱۳۷/۸۰	۰/۰۰
	ایجاد روحیه همکاری بین اعضا	۱۰۳/۶۹	۱۳۶/۰۱	۰/۰۰
	تمایل اعضا به ارتقای دانش کاری	۹۱/۹۵	۱۳۱/۶۵	۰/۰۰
	اعتقاد و باور اعضا به فلسفه تعاون	۷۷/۰۸	۱۲۷/۹۹	۰/۰۰
	ارتباط با تعاونی‌های دیگر	۷۹/۲۸	۱۲۳/۵۰	۰/۰۰
تخصصی	استفاده از تجربیات تعاونی‌های دیگر	۷۸/۳۵	۱۲۲/۹۹	۰/۰۰
	وجود روحیه کارافرینی	۹۷/۱۴	۱۴۱/۱۲	۰/۰۰
	علاقه به کار تولیدی	۹۶/۵۳	۱۳۹/۵۴	۰/۰۰
	انگیزه برای کار تولیدی	۹۵/۱۱	۱۳۴/۰۸	۰/۰۰
	توانایی ابتکار و نوآوری	۷۰/۴۶	۱۳۰/۷۴	۰/۰۰
آموزشی	وجود روحیه انعطاف‌پذیر در کار	۹۴/۵۵	۱۲۷/۹۶	۰/۰۰
	خطرپذیری	۷۷/۵۴	۱۲۹/۴۰	۰/۰۰
	دوره‌های آموزشی مهارت‌های کارافرینی	۸۶/۰۱	۱۴۱/۳۰	۰/۰۰
	دوره‌های آموزشی مهارت‌های ارتباطی	۸۰/۳۰	۱۳۷/۸۶	۰/۰۰
	بهره‌مندی از دوره‌های آموزش فنی	۸۰/۶۰	۱۳۶/۸۱	۰/۰۰
	دوره‌های آموزشی نحوه همکاری	۷۶/۸۶	۱۲۶/۴۴	۰/۰۰
	آشنایی اعضا با اصول تعاونی	۷۹/۶۰	۱۲۴/۹۰	۰/۰۰
	شرکت در دوره‌های کارورزی	۷۹/۸۶	۱۱۰/۲۲	۰/۰۰
	اطلاع‌رسانی فناوری‌ها و نوآوری‌ها	۷۷/۴۴	۱۱۸/۸۰	۰/۰۰
	کمک و اطلاع‌رسانی مهندسان کشاورزی	۷۴/۲۰	۱۰۰/۸۸	۰/۰۰
مدیریتی	مهارت و تخصص مدیر	۹۴/۳۷	۱۴۱/۹۸	۰/۰۰
	تجربه قبلی مدیر	۱۰۰/۲۹	۱۴۲/۰۶	۰/۰۰
	اهمیت به توسعه منابع انسانی	۸۴/۶۳	۱۴۲/۰۲	۰/۰۰
	پاسخ‌گویی مدیر به اعضای تعاونی	۸۵/۶۰	۱۳۹/۶۶	۰/۰۰
	ارتباط مناسب بین تولید و بازاریابی	۷۵/۲۴	۱۳۳/۴۲	۰/۰۰
	سازمان‌دهی مناسب اعضا	۷۹/۹۵	۱۳۲/۴۰	۰/۰۰
	توجه به نظرات جامعه	۷۸/۶۹	۱۳۱/۰۸	۰/۰۰
	اقتدار مدیرعامل	۹۰/۲۶	۱۴۲/۰۰	۰/۰۰
	توانایی مدیریت تهدیدها و فرصت‌ها	۱۱۳/۷۴	۱۴۱/۹۸	۰/۰۰
	تحصیلات مدیرعامل	۹۴/۰۱	۱۴۱/۸۰	۰/۰۰
اقتصادی	اهمیت به سرمایه‌گذاری بلندمدت	۷۶/۸۸	۱۴۴/۱۰	۰/۰۰
	بازاریابی مناسب محصولات	۸۴/۹۰	۱۴۲/۹۶	۰/۰۰
	بهره‌مندی از اعتبارات و تسهیلات دولتی	۸۲/۳۳	۱۲۷/۱۸	۰/۰۰
	مشارکت اقتصادی اعضا	۹۸/۵۰	۱۲۶/۴۴	۰/۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

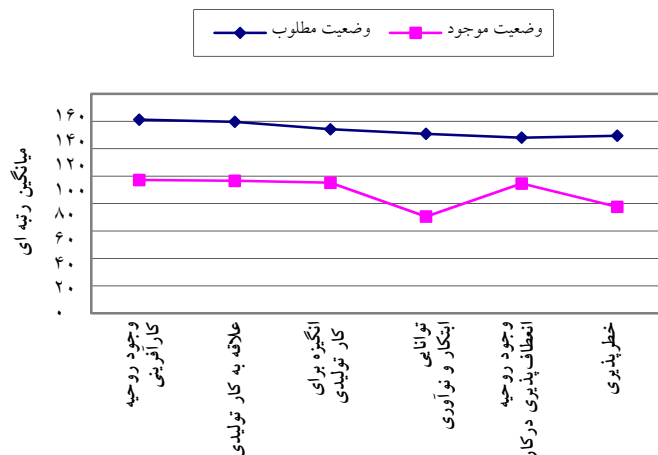
بر اساس مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب در زمینه عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها (جدول ۲)، در وضعیت مطلوب، میانگین رتبه‌ای به‌طور معنی‌دار بالاتر از وضعیت موجود است. در نمودار ۱، شکاف میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب هر کدام از گویه‌های عوامل فرهنگی - اجتماعی و نیاز به ارتقا به‌روشنی مشخص شده است. این نتیجه با یافته‌های کویبا و ناوارو (Cobia and Novarro, 1972)، نارایان (Narayan, 1995)، هاکلیوس (Hakelius, 1996)، دعایی (۱۳۷۴)، چوپانی (۱۳۷۷)، نظام شهیدی و علی‌زاده اقدام (۱۳۷۸)، روزا و همکاران (Russoa et al., 2000)، صفری‌شالی (۱۳۸۰)، گابریل (Gabriel, 2002)، بی‌ور (Beaver, 2002)، هاردا (Harda, 2003)، باتیکادوس (Baticados, 2004)، ازکیا و غفاری (۱۳۸۳)، شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۵)، و امینی و رمضان‌زاده (Amini and Ramezani, 2008) همخوانی دارد.

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۱- مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب عوامل فرهنگی - اجتماعی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بر اساس مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب در زمینه عوامل شخصیتی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها، در وضعیت مطلوب، میانگین رتبه‌ای در همه گویه‌ها به‌طور معنی‌دار بالاتر از وضعیت موجود است. در نمودار ۲، شکاف و فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب و نیاز به ارتقای هر کدام از گویه‌های شخصیتی به‌روشنی مشخص شده است. این نتیجه با یافته‌های تیمونز (Timmons, 1987)، هورنزی و همکاران (Hornsby et al., 1993)، لامپکین و دس (Lumpkin and Dess, 1996)، واتسون و همکاران (Watson et al., 1998)، مقیمی و زالی (۱۳۷۹)، بروینیس و همکاران (Bruynis et al., 2001)، بی‌ور (Beaver, 2002)، هاردا (Harda, 2003)، و مرادنژادی و همکاران (۱۳۸۶ ب) همخوانی دارد.

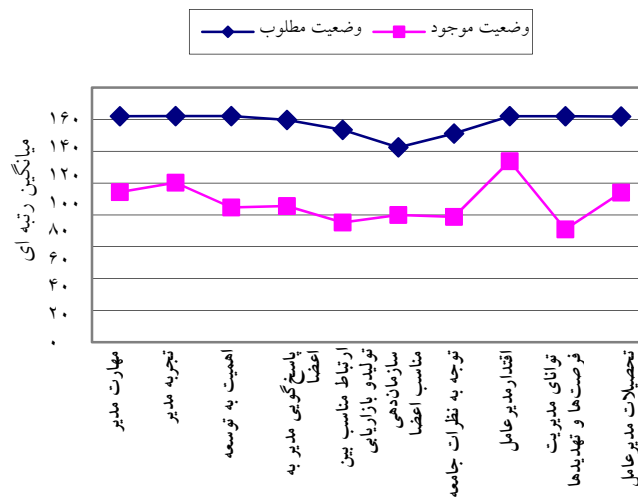

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۲- مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب عوامل شخصیتی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها

بر اساس مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب در زمینه عوامل مدیریتی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها، در وضعیت مطلوب، میانگین رتبه‌ای در همه گویه‌ها به‌طور معنی‌دار بالاتر از وضعیت موجود است (جدول ۲). طبق نمودار ۳، شکاف میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب و نیاز به ارتقای هر کدام از گویه‌های

مدیریتی را می‌توان احساس کرد. این نتیجه با یافته‌های ناهید (۱۳۴۶)، تیمونز (Timmons, 1987)، هورنزی و همکاران (Hornsby et al., 1993)، دعایی (۱۳۷۴)، سرسختی عراقی (۱۳۷۴)، لامپکین و دس (Lumpkin and Dess, 1996)، بهویان (Bhuyan, 2000)، بی‌ور (Beaver, 2002)، رابرتسون و همکاران (Robertson et al., 2003)، هاردا (Harda, 2003)، جیمز و ایساک (James and Isaac, 2005)، شعبان‌علی فمی و همکاران (۱۳۸۵)، مرادنژادی و همکاران (۱۳۸۶ الف)، امینی و همکاران (۱۳۸۷)، و امینی و رضانی (Amini and Ramezani, 2008) مطابقت دارد.

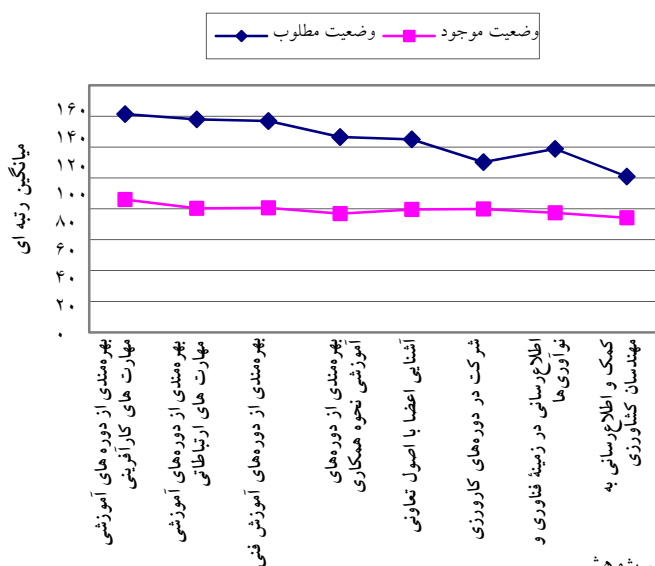
منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۳- مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب عوامل مدیریتی مؤثر بر

موفقیت تعاونی‌ها

بر اساس مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب در زمینه عوامل آموزشی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها، میانگین رتبه‌ای در وضعیت مطلوب به‌طور معنی‌دار بالاتر از وضعیت موجود است. در نمودار ۴، شکاف میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب هر کدام از گویه‌های عوامل آموزشی و نیاز به ارتقا به‌روشنی مشخص شده است. این نتایج با یافته‌های معصومی (۱۳۶۷)، پراکاش (Prakash, 1994)، ملک‌محمدی (۱۳۷۲)،

لامپکین و دس (Lumpkin and Dess, 1996)، مقیمی و زالی (۱۳۷۹)، بلکبرن (۱۳۸۰)، آقاجانی و رزانه (۱۳۸۰)، کاری (۱۳۸۱)، بهویان (Bhuyan, 2000)، بروینیس و همکاران (Bruynis et al., 2001)، هاردا (Harda, 2003)، رودریگز (Rodriguez, 2003)، جیمز و ایساک (James and Isaac, 2003)، اردمن و کواتز (Erdman and Coated, 2005)، مرادنژادی و همکاران (۱۳۸۶ الف)، رضانی و امینی (Ramezani and Amini, 2007)، کیلسی (Kelsey, 2008)، و امینی و رضانی (Amini and Ramezani, 2008) همخوانی دارد.

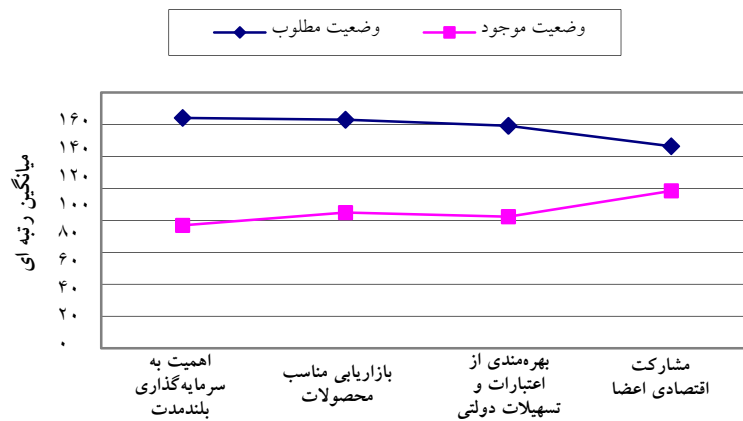

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۴- مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب عوامل آموزشی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها

بر اساس مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب در زمینه عوامل اقتصادی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها، میانگین رتبه‌ای در همه گویه‌ها در وضعیت مطلوب به‌طور معنی‌دار بالاتر از وضعیت موجود است. در نمودار ۵، شکاف میان وضعیت موجود با وضعیت مطلوب هر کدام از گویه‌ها و نیاز به ارتقا به‌خوبی نمایان

شده است. این نتیجه با یافته‌های هورنادی و بانکر (Hornaday and Bunker, 1970)، چاندراسکرا (Chandrasekera, 1990)، مقیمی و زالی (۱۳۷۹)، گابریل (Gabriel, 2002)، جیمز و ایساک (James and Isaac, 2005)، شعبان‌علی فمی و همکاران (۱۳۸۵)، و ایوانی (۱۳۸۶) مطابقت دارد.

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار ۵ - مقایسه میانگین وضعیت موجود با وضعیت مطلوب عوامل اقتصادی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌ها

جدول ۳- اولویت‌بندی نیاز به ارتقای هر کدام از عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی استان کرمانشاه

عوامل	رتبه اولویت	گویه‌ها	رتبه اولویت	گویه‌ها
فرهنگی-اجتماعی	۱	اعتقاد و باور اعضا به فلسفه تعاون	۱	ارتباط بین تولید و بازاریابی
	۲	ارتباط با تعاونی‌های دیگر	۲	اهمیت به توسعه منابع انسانی
	۳	استفاده از تجربیات تعاونی‌های دیگر	۳	پاسخ‌گویی مدیر به اعضای تعاونی
	۴	تمایل اعضا برای ارتقای دانش کاری	۴	توانایی مدیریت تهدیدها و فرصت‌ها
	۵	ایجاد روحیه همکاری میان اعضا	۵	توجه به نظرات جامعه
	۶	مشارکت فعال اعضا در تعاونی	۶	مهارت و تخصص مدیر
آموزشی	۱	دوره‌های آموزشی مهارت‌های ارتباطی	۷	تجربه قبلی مدیر
	۲	دوره‌های آموزش فنی	۸	تحصیلات مدیرعامل
	۳	دوره‌های آموزشی مهارت‌های کارآفرینی	۹	سازمان‌دهی مناسب اعضا
	۴	دوره‌های آموزشی نحوه همکاری	۱۰	اقتدار مدیرعامل
اقتصادی	۵	آشنایی اعضا با اصول تعاونی	۱	توانایی ابتکار و نوآوری
	۶	شرکت در دوره‌های کارورزی	۲	خطرپذیری
	۷	اطلاع‌رسانی فناوری‌ها و نوآوری‌ها	۳	وجود روحیه کارآفرینی
	۸	اطلاع‌رسانی مهندسان کشاورزی	۴	علاقه به کار تولیدی
	۱	اهمیت به سرمایه‌گذاری بلندمدت	۵	انگیزه برای کار تولیدی
	۲	بازاریابی مناسب محصولات	۶	وجود روحیه انعطاف‌پذیر در کار
	۳	بهره‌مندی از اعتبارات دولتی		
	۴	مشارکت اقتصادی اعضا		

منبع: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به شیوه پژوهش که از نوع نیازسنجی است، و با در نظر داشتن مهم‌ترین هدف نیازسنجی که فراهم‌سازی اطلاعات برای برنامه‌ریزان است، ضرورت دارد خواست‌ها و ادراکات درباره وضعیت مطلوب، که از طریق نظرات عمومی و حرفه‌ای تعیین شده است، به صورت پیشنهادهایی ارائه شود تا برای تصمیم‌گیری درباره تعدیل و

تجدیدنظر در راستای تحقق نیازها مورد استفاده قرار گیرد. عوامل فرهنگی- اجتماعی، شخصیتی، مدیریتی، آموزشی، و اقتصادی همگی در رابطه با موفقیت هر نوع تعاونی پیش نیاز محسوب می‌شوند و کاملاً زیربنایی به‌شمار می‌روند. از این‌رو، باید این عوامل به‌مثابه پیش‌نیازهای موفقیت در کار یا به‌صورت ذاتی در اعضای تعاونی‌ها وجود داشته باشند و یا به‌صورت اکتسابی بدانها منتقل شوند.

هدف «ج» ارائه راهکارهایی عملی و مؤثر برای برون‌رفت از وضعیت موجود و دستیابی به وضعیت مطلوب بوده است که بدین منظور، با توجه به یافته‌های پژوهش، برای دستیابی به نگرش‌هایی که زمینه‌های لازم و ممکن را برای برآوردن نیازهای مادی و معنوی تعاونی‌ها و موفقیت هر چه بیشتر آنها فراهم می‌سازد، نکاتی چند به‌صورت پیشنهاد ارائه می‌شود:

- ۱- از آنجا که بخش اعظم دانش، بینش، مهارت، توانایی‌ها و رفتارها اکتسابی، و انتقال آن به افراد از راه آموزش امکان‌پذیر است، پیشنهاد می‌شود که این ویژگی‌ها از طریق دوره‌های آموزشی مؤثر و با استفاده از روش‌های گوناگون ترویجی و هماهنگ با وقت مخاطبان به اعضای تعاونی‌ها منتقل شوند، که از آن جمله‌اند:
 - برگزاری کلاس‌های آموزشی مناسب با هدف تغییر نگرش اعضا نسبت به فلسفه تعاون و معرفی تعاونی‌های موفق و استفاده از تجربیات آنها؛
 - آموزش ارتباطات درست و معرفی مزایا و نتایج مثبت آن؛
 - آموزش و اطلاع‌رسانی در زمینه فناوری‌ها و نوآوری‌ها از طریق نشریه‌ها و پوسترهای آموزشی، و مانند اینها؛
 - آموزش افزایش مهارت‌های خلاقیت و نوآوری؛
 - آموزش اصول درست و منطقی پذیرش مخاطرات و معرفی مزایا و نتایج مثبت آن؛
 - آموزش افزایش مهارت‌های کارآفرینی؛
 - آموزش مهارت‌های فنی؛
 - آموزش مهارت‌های بازاریابی برای مدیران تعاونی‌ها؛ و
 - آموزش مهارت‌های مدیریت تهدیدها و فرصت‌ها برای مدیران تعاونی‌ها.

- ۲- استخدام مدیرعامل دارای توانایی‌های مدیریتی و تحصیلات مرتبط با کشاورزی به منظور بهبود سازمان‌دهی اعضا و افزایش کارایی.
- ۳- کاستن از سخت‌گیرهای کنونی در استفاده از اعتبارات و تسهیلات بانکی تا بدین وسیله امکان توسعه تعاونی‌ها و در نتیجه، موفقیت بیشتر آنها فراهم شود.
- ۴- اندیشیدن تمهیداتی برای بیمه محصولات به منظور مقابله با آسیب‌پذیری ناگهانی تعاونی‌های تولیدی و تأمین امنیت مشارکت اقتصادی اعضا.

یادداشت‌ها

1. needs assessment	2. Kaufman
3. actual status	4. targeted status
5. Krejcie and Morgan	6. Likert
7. Wilcoxon	

منابع

- آقاجانی ورزنده، م. (۱۳۸۰)، *بررسی و ارزیابی فعالیت‌های شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان اصفهان (۱۳۵۱-۱۳۷۱)*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان.
- ازکیا، م. و غفاری، غ. (۱۳۸۳)، *جامعه‌شناسی توسعه*. تهران: کیهان.
- اقتداری، ع. (۱۳۸۲)، *سازمان و مدیریت: سیستم و رفتار سازمانی*. تهران: مولوی.
- امینی، ا. م. و صفری‌شالی، ر. (۱۳۸۱)، «ارزیابی تأثیر آموزش در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران». *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*. جلد ۶، شماره ۲، صص. ۱۷-۲۸.
- امینی، ا. م. و رضایی، م. (۱۳۸۵)، «بررسی علل و میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران در استان‌های مازندران و گلستان». *علوم کشاورزی و منابع طبیعی*. سال ۱۳، شماره ۲، خرداد و تیر.
- امینی، ا. م.، زینل‌همدانی، ع. و رضایی، م. (۱۳۸۷)، «ارزیابی مهم‌ترین مؤلفه‌های درون-سازمانی در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران تهران». *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*. سال ۱۲، شماره ۴۳ (الف).
- انصاری، ح. (۱۳۸۰)، «نقش تعاونی‌ها در گذر از تولید معیشتی به تولید تجاری در بخش کشاورزی». *سمینار کشاورزی ایران و بازارهای جهانی*. صص. ۱۵۳-۱۶۵. تهران: وزارت کشاورزی.

- ایوانی، ق. (۱۳۸۶)، *بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید فرش دستباف شهرستان اسلام‌آباد غرب*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی. کرمانشاه: دانشگاه رازی، دانشکده کشاورزی.
- بلکبرن، د. (۱۳۸۰)، *بنیان‌ها و تحول فعالیت‌ها در ترویج کشاورزی*. ترجمه جمال فرج‌اله حسینی. تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
- پویش، ا. (۱۳۸۴)، «تعاونی‌ها محور توسعه کشورهای جهان سوم». *چکیده مقالات کنفرانس تعاون، اشتغال و توسعه*. دانشگاه یزد.
- چوپانی، غ. (۱۳۷۷)، *تحلیل کارکرد بازاریابی شرکت‌های تعاونی روستایی و ارتباط آن با توسعه روستایی: مطالعه موردی کازرون*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی.
- دعایی، ح. (۱۳۷۴)، *مدیریت منابع انسانی*. مشهد: دانشگاه فردوسی.
- سرسختی عراقی، ر. (۱۳۷۴)، *عوامل اجتماعی مؤثر بر عملکرد سازمانی تعاونی‌های تعاونی صیادی در استان بوشهر*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی.
- شعبانعلی فمی، ح.، چوپیان، ش.، رحیم‌زاده، م. و رسولی، ف. (۱۳۸۵)، «شناخت و تحلیل سازه‌های موفقیت شرکت‌های تعاونی زنان در ایران». *فصلنامه مطالعات زنان*. سال ۴، شماره ۲.
- شفیعی، ل. و پورجوپاری، ز. (۱۳۸۵)، «بررسی بازاریابی محصولات گلخانه‌ای در استان کرمان». *مجله کشاورزی*. جلد ۸، شماره ۲، صص ۲۳-۳۴.
- شیرانی، ع. (۱۳۶۸)، *اصول سازمان‌دهی و مدیریت در تعاونی‌ها*. تهران: سازمان مرکزی تعاون کشور.
- صفری‌شالی، ر. (۱۳۸۰)، *بررسی فعالیت‌ها و عملکرد شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران استان تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. اصفهان: دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده کشاورزی.
- طالب، م. (۱۳۸۷)، *اصول و اندیشه‌های تعاونی*. تهران: دانشگاه تهران.
- عباسی، م. (۱۳۸۸)، *باور تعاون: تعاون در اندیشه و عمل*. تهران: مؤسسه توسعه روستایی ایران.
- فتحی و اجارگاه، ک. (۱۳۸۲)، *نیازسنجی آموزشی: الگوها و فنون*. تهران: آییژ.
- کاری، هری، ا. (۱۳۸۱)، *ارتباطات در ترویج*. ترجمه محمد چیدری و رضا موحدی. تهران: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.

مرادنژادی، ه.، شعبان‌علی‌فمی، ح.، ایروانی، ه.، حسینی، م. و کافی، م. (۱۳۸۶ الف)، «تحلیل موانع توسعه کارآفرینی در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای در ایران». *مجله علوم کشاورزی ایران (ویژه اقتصاد و توسعه کشاورزی)*. سال ۳۸، شماره ۲، صص. ۱۷۵-۱۸۴.

مرادنژادی، ه.، ایروانی، ه.، شعبان‌علی‌فمی، ح.، حسینی، م. و کافی، م. (۱۳۸۶ ب)، «تحلیل سازه‌های مؤثر بر توسعه کارآفرینی در واحدهای تولیدی گلخانه‌ای در ایران». *مجله علوم کشاورزی ایران (ویژه اقتصاد و توسعه کشاورزی)*. سال ۳۸، شماره ۲، صص. ۲۱۹-۲۲۶.

مرادنژادی، ه.، ایروانی، ه.، شعبان‌علی‌فمی، ح.، حسینی، م. و کافی، م. (۱۳۸۷)، «تحلیل عوامل محیطی مؤثر بر موفقیت کارآفرینان واحدهای تولیدی گلخانه‌ای در ایران». *مجله علوم کشاورزی ایران (ویژه اقتصاد و توسعه کشاورزی)*. سال ۳۹، شماره ۱. معصومی، ع. (۱۳۶۷)، *بررسی اثرات اجتماعی، اقتصادی تعاونی‌های تولید روستایی*. شیراز: سازمان کشاورزی استان فارس.

مقیم، م. و زالی، م. (۱۳۷۹)، *بررسی موانع کارآفرینی در صنعت ایران و ارائه راهکارهای اساسی*. طرح پژوهشی سازمان پژوهش‌های علمی کشور، سال ۷۹-۱۳۷۷. ملک‌محمدی، ا. (۱۳۷۲)، *مبانی ترویج کشاورزی*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی. ناهید، م. (۱۳۴۶)، *نقش شرکت‌های تعاونی در پیشرفت و توسعه کشاورزی*. تهران: دانشگاه تهران.

نظام‌شهیدی، م. و علی‌زاده اقدم، ر. (۱۳۷۸)، *اصول مدیریت تعاونی‌ها*. تهران: لادن. وزرات تعاون (۱۳۸۵ الف)، *اصول و رویکردهای تعاون در قرن بیست و یکم*. ترجمه مرجانه سلطانی. معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج. تهران: پایگان. وزرات تعاون (۱۳۸۵ ب). *مدیریت منابع انسانی در تعاونی‌ها - نظریه، فرایند و اجرا*. ترجمه اصغر بیات. معاونت تحقیقات، آموزش و ترویج. تهران: پایگان.

Amini, A. M. and Ramezani, M. (2008), "Investigation the success factors of poultry growers' cooperative in Iran's western provinces". *World Applied Sciences Journal*, Vol. 5, No. 1, pp. 81-87.

Baticados, Didi B. (2004), "Fishing cooperatives participation in managing nearshore resources: the case in Capiz, central Philippines". *Fisheries Research*, Vol. 67, No. 1 pp. 81-91.

Beaver, G. (2002), "Small business, entrepreneurship and enterprise development". *Journal of Family and Economics*, Vol. 19, No. 1, pp. 53-73.

- Bhuyan, S. (2000), "Grower and manager issues in fruit and vegetable cooperatives". Paper presented at NCR-194 Annual Meeting, December 12-13, Las Vegas, NV. Available on:
[http://www.agecon.ksu.edu/accc/ncera210/Events/2000meeting/Sanj in%20Bhuyan.pdf](http://www.agecon.ksu.edu/accc/ncera210/Events/2000meeting/Sanj%20Bhuyan.pdf)
- Bruynis, C., Goldsmith, P. D., Hahn, D. E. and Taylor, W. J. (2001), "Critical success factors for emerging agricultural marketing cooperatives". *Journal of Cooperatives*, Vol. 16, p. 14-24.
- Chandrasekera, C. H. M. T. (1990), "Fishery cooperatives in Asian countries". In: *Socio-Economic Issues in Coastal Fisheries Management*. Proceedings of the IPFC Symposium held in conjunction with the twenty-fourth Session of IPFC- RAPA on Socio-Economic Issues in Coastal Fisheries Management. Bangkok: Regional Office for Asia and the Pacific; FAO, Indo-Pacific Fishery Commission.
- Cobia, D. W. and Novarro, L. A. (1972), "How members feel about cooperatives". *Agricultural Economics Report*, No. 86. North Dakota State University, Department of Agribusiness and Applied Economics.
- Erdman, D. and Coates, D. E. (2005), "The genesis of train-to-ingrain". Interview (Audio). Available on: <http://www.train-to-ingrain.com/resources/genesis.asp>.
- Gabriel, S. J. (2002), "Belize rural woman's association revolving loan fund and women's cooperatives". *United Nations Development Programme Report*. New York: United Nations.
- Hakelius, K. (1996), *Cooperative Values: Farmers Cooperatives in the Minds of the Farmers*. Unpublished Doctoral Dissertation. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.
- Harda, N. (2003), "Who succeeds as an entrepreneur? an Analysis of the post-entry performance of new firms in Japan". *Japan and the World Economy*, Vol. 15, No. 2, pp. 211-222.
- Hornaday, J. A. and Bunker, C. S. (1970), "The nature of the entrepreneur". *Personnel Psychology*, Vol. 23, NO. 1, pp. 47-54.

- Hornsby, J. S. et al. (1993), "An interactive model of the corporate entrepreneurship process". *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 17, No. 2, pp. 29-37.
- Nyoro, James and Komo, Isaac (2005), "An analysis of success, failure and demand factors of agricultural cooperatives in Kenya. In: *Strategies and Analysis for Growth and Access*. A Project of Cornell and Clark-Atlanta Universities for Research and Technical Assistance. Ithaca: Cornell University.
- Kelsey, K. D. (2008), "Do workshops work for building evaluation capacity among cooperative extension service faculty?" *Journal of Extension*, Vol. 46, No. 6.
- Knudson, W. et al. (2004), "Entrepreneurship and innovation in the agri-food system". *American Journal of Agricultural Economics*, Vol. 86, No. 5, pp. 1330-1336.
- Kuntoro, B. A. (2006), "Analysis on characteristics of three dairy cooperatives sampled in East Java". *Journal of Applied Sciences*, Vol. 6, No. 4, pp. 757-761.
- Lumpkin, G. T. and Dess, G. G. (1996), "Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance". *Academy of Management Review*, Vol. 21, NO. 1, pp. 135-172.
- Narayan, D. (1995), *The Contribution of People's Participation: Evidence from 121 Rural Water Supply Projects*. Washington, D. C.: International Bank for Reconstruction and Development.
- Prakash, D. (1994), *Our Civil Society Co-operatives*. New Delhi: International Cooperative Alliance.
- Ramezani, M. and Amini, A. M. (2007), "Study of effective factors on success of poultry-farm cooperatives in Isfahan province". *Journal of Science and Technology of Agriculture and Natural Resources*, Vol. 10, No. 1, pp. 136-51.
- Robertson, M. et al. (2003), "Barriers to start-up and their effect on aspirant entrepreneurs". *Education and Training*, Vol. 45, No. 6, pp. 308-316.

- Rodriguez, J. R. (2003), "Education level and training of human resource in farm cooperatives in knowledge based society: an empirical study". *Journal of Agricultural Cooperatives*, Vol. 31, No 2, pp. 145-156.
- Russoa, C. et al. (2000), "Effects of manager's power on capital structure: a study of Italian agricultural cooperatives". *International Food and Agribusiness Management Review*, Vol. 3, No. 1, pp. 27-39.
- Stalder, K. et al. (2008), "Cooperative effort leads to the development of tools to assist pork producers in evaluating structural soundness of replacement gilts". *Journal of Extension*, Vol. 46, No. 6.
- Timmons, J. A. (1987), "Trends in small business management and entrepreneurship education in the United States entrepreneurship: theory and practice". *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, Vol. 15, No. 3, pp. 25-39.
- Watson, K. S. et al. (1998), "Small business start-ups: success factors and support implications". *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, Vol. 4, No. 3, pp. 217-238.